

SIMÓ MÁRTON:

Tavaszi körút Erdélyben

- kísérlet az események háttérének ismertetésére -

1. 1991. március 15-ét - a figyelmeztetések ellenére - az RMDSZ, a romániai magyar ifjúsági szervezetek és a felekezetek az ünnepi alkalomhoz illő méltósággal ülték meg, óvakodva és elzárkózva mindenféle szélsőséges megnyilvánulástól.

2. 1991. február 17-ére elkészült az új romániai földtörvény és február 20-tól március 20-ig terjedően elkezdődött a földigénylési kérvények beiktatása.

3. 1991. március 17-én az NMF II. országos konvencióján a Roman-program ellen szavazók bejelentették, hogy Szociáldemokrata Nemzeti Megmentési Front néven új párt bejegyzését kérik.

4. 1991. április 1-től kezdődően 250-300 %-os élelmiszer-áremelést jelentettek be.

Talán ez az a négy jelentősebb esemény, amely befolyásolta Románia belpolitikai és gazdasági életét az elmúlt hetekben. Amikor néhány hét távlatából, elemző szándékkal összesítjük az eseményeket, a felsoroltak egyikéről sem feledkezhetünk meg, mert ezek hullámai gyűrűznek tova az ország életében és egymást befolyásolva alakítják a mai romániai valóságot.

1. Március 15-e táján a székely városokban - immár hagyományosan, hiszen ez már a második "szabad" ünneplehetőség volt - megkezdődtek a lázas szervezési munkák; várható volt, hogy valóságos népünnepélyek keretében emlékeznek meg 1848. március idusáról. Az egymásra halmozott rendfenntartó szervek (rendőrség, csendőrség, katonaság, SRI) valóságos erődemonstrációkat tartottak, éberrel bizonygatva, hogy megóvják a többséget a kisebbség ünnepétől. A karhatalmi erők felduzzasztása valóságosan is érezhető volt: Székelyudvarhelyen 27 fős létszámkiegészítést kapott a rendőrség, Csíkszeredában már 8-a körül feltűntek a könnyűpáncélosok és a rendőrkatonák "szalamandra-foltos" osztagai. Hasonló biztosítást kapott Sepsiszentgyörgy, Gyergyószentmiklós és természetesen Marosvásárhely is... Mindezek mellett (és ellenére) ezen városok lakosságát sem akadályozhatta meg senki abban, hogy kedve szerint emlékezzen meg 48-ról. A múltévi tragikus emlékek Marosvásárhelyen azonban visszafogottságra, szerénységre és óvatosságra intették a szervezőket.

Egyetlen erdélyi városban sem történt magyar részről semmilyen provokáció, semmilyen atrocitás sem. Csupán a rendfenntartók és a hivatalosságok számlájára

írható néhány negatívum: Nagykárolyban és Marosvásárhelyen próbáltak beleszólni az idejében engedélyezett és megszervezett ünnepek rendjébe, akadályozva egy-egy terem megnyitását vagy az operatőrök és az újságírók szabad tevékenységét. Ráadásul Marosvásárhelyen még egy provokációs kísérlet is történt: a Bolyaiak szobrát román nemzeti színű szalaggal tekerték körül, melyet aztán a Maros megyei RMDSZ-elnök felszólítására rendőrök távolították el. Közben a CNN riportereinek sikerült felvételt készíteniük az eképp "feldíszített" szoborról.

Az öröndetes békében lezajló ünnepekről a román mass media is meglepő mértékletességgel, tárgyilagosan és higgadtan számolt be, mintha nem is állana mögötte egy manipuláló titkos mechanizmus. Ebből a szokatlan európai hangnemből arra lehet következtetni, hogy a kormánypárt pillanatnyi válságban él, és felhagyott láthatatlan poszt/neokommunista aknamunkájával, mert hatalmi pozícióinak megrendülésétől tart, és szeretné elkerülni a társadalom tömeges tiltakozó-mozgalmainak kirobbanását. Ha alaposabban megvizsgáljuk a fentebb említett jelenségeket, magbizonyosodhatunk állításunk helyességéről.

2. Az igen várt földtörvény részmegoldások és kompromisszumok sorozata, melyet az érdekeltek sem fogadtak osztatlan örömmel, hiszen családokként csak 10 hektáros kisbirtokokat juttat vissza a tulajdonosoknak és a leszármazottaknak, lakóhelyhez köti a birtokviszonyt (bonyodalmakat okozva azok számára, akik időközben politikai vagy gazdasági okokból elhagyták az országot és elvesztették román állampolgárságukat). Nem juttat kárpótlást, a tévesztés-kori belépési nyilatkozatok szerint osztja szét a lerobbant téeszek mai állatállományát, a gépi eszközöket megtartva a gépállomások alkalmazottai által létrehozandó majdani kft-k birtokában, nem ad perspektívát a beinduló magántermelés műszaki-anyagi keretének gyors és biztonságos megteremtéséhez. Olyan jellegű hiányosságai is vannak a törvénynek, amelyek a nemzetiségeket külön is érintik, hiszen csak 1 hektárig terjedően adják vissza az erdőket, és a felekezetek is csak 5 hektárig kaphatnak vissza területet parókiáinként. Szó sem esik a huszas években elvesztett egyházi és alapítványi birtokokról, melyek iskolák, szociális intézmények egész sorát tudták működtetni, szó sem a többszázezer hektáros székely közbirtokossági erdőkről... Bizonyos, hogy más konstellációkban a jelen törvény többrendbeli kiegészítésére lesz szükség a támadó feszültségek elkerülése érdekében.

3. Még mielőtt az NMF-en belüli szakadásokat elemeznénk, jó megemlíteni azt az ellenzéki és sajtóbeli kampányt, melyet az alkotmánytervezet szövege és a sajtótörvény-javaslat robbantott ki, nemcsak a nemzetiségi, hanem a józan gondolkodású csoportosulások köreiből is. Ismertté vált a magyarországi sajtóban is, hogy a javasolt Alkotmány úgy kezdődne, hogy *Románia egységes, szuverén, nemzeti állam*. Ez az indítás igencsak emlékeztet a Ceausescu-korszak nemzeti hisztériájá-

ra, mely ellen a liberálisok és a köztudottan rebellis *Temesvár Társaság* szóvivői is hevesen reagáltak. A sajtótörvény-javaslat úgy hangzott, hogy öt évig terjedő börtönnel és félmillió lejes kárpótlással sújtható az az újságíró, tévés, rádiós szakember, aki kormánysértő, kormányellenes nyilatkozatot tesz közzé. Ez nyíltan a korábbi egypárturalmi rendszer reneszánszát jelentené, egy olyan korban, amikor a világ Romániától is a demokratikus normák szerinti átrendeződést várja el...

Ezek a nyilvánvaló politikai baklövések (is) indították el a Fronton belüli szakadásokat, melyek mára egyes sejtések szerint három frakciósak. Ami biztos, egy közép-ső mérsékelt irányzat Szociáldemokrata Nemzeti Megmentési Front néven már kérte az önálló pártként való bejegyeztetését. Olyan erjedés indult meg a kormánypárton belül, melyről sejteni sem lehet még, hogy meddig jut el... Indokolt a vezetés óvatossága, mert félt, hogy gyakori kormányzasi manőverezései és páfordulásai során elveszíti a - félrevezetett - tömegbázisát.

4. Minden államban roppant népszerűtlének a drasztikus áremelések, főleg akkor, ha a többszöri drágulásokat *szigorúan csökkenő életszínvonal* kíséri. Romániában az április 1-re bejelentett 250-300 %-os élelmiszer-áremelések sem egyenlítenék ki a külkereskedelmi deficitet, nem biztosítják az infrastruktúra gyors javulását sem. Az 1250 lejes fizetés-kiegészítés, a 400 lejes nyugdíjpótlék csak az életminimum alatt hagyják tengődni az átlagembert, hiszen az átlagos fizetés 4000, az átlagos nyugdíj 2500 lej körül lesz, holott a számítások 8000 lejből állapítják meg a normális életet biztosító havi jövedelem minimumát. Az "árliberalizálás" egy infláció-robbanást eredményezhet, hiszen nehezen képzelhető el, hogy a következő hónapokban jobban fog működni a gazdaság; nyersanyagok és megfelelő piac hiányában inkább a munkanélküliség növekedik. A fogyasztók az üres állami üzletek helyett a privatizált szektorban fognak vásárolni, ahol a nyugati termékekért, hazai töredékfizetésből, olykor kénytelenek a nyugati árak többszörösét fizetni. (Arnyák bírnak.)

Mára úgy látszik, a gazdasági nehézségek eltompítják a nemzetiségi viszályok életét. Sejthető, hogy a kormányzat is, a szélsőségek is tudják, hogy égető szükséggel eljött a civilizált párbeszéd és a közös munka ideje, hiszen közös alternatíva, emberi dimenziók megkeresése nélkül *Románia számára sem létezik kiút*...

(1991. április)